

Regeringens proposition

1981/82: 16

om ändring i passlagen (1978: 302);

beslutad den 1 oktober 1981.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga det förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

CARL AXEL PETRI

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås ett undantag från den skyldighet att medföra pass som normalt gäller för svensk medborgare vid resa ut ur det nordiska passkontrollområdet. Undantaget skall enligt förslaget avse s. k. sjötursresenärer som enligt de villkor som gäller för resan inte får landstiga i främmande stat. Vidare föreslås en formell ändring i passlagen av den innebörden att de beslut i passärenden som f. n. skall meddelas av chefen för utrikesdepartementet i fortsättningen skall ankomma på departementet som sådant.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 1982.

Förslag till

Lag om ändring i passlagen (1978: 302)

Härigenom föreskrivs att 2, 5, 31 och 32 §§ passlagen (1978: 302) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Pass utfärdas av passmyndighet. Polisstyrelse är passmyndighet inom riket. Passmyndighet utom riket är beskickning, lönat konsulat samt sådan olönad konsul som *chefen för* utrikesdepartementet bestämmer.

Svensk medborgare får ej resa ut ur riket utan att medföra giltigt pass. Vad som har sagts nu gäller dock ej

1. på fartyg mönstrat sjöfolk under tjänstgöring ombord på fartyget eller fiskare under yrkesutövning,

2. medlem av besättning på luftfartyg under tjänstgöring ombord på luftfartyget, om han har luftfartscertifikat eller därmed jämförlig handling,

3. den som är medborgare även i annat land än Sverige och som medför av myndighet i det landet utfärdad legitimationshandling, vilken gäller som pass,

4. den som reser till Danmark, Finland, Island eller Norge.

Det ankommer på polisen att övervaka efterlevnaden av bestämmelserna i första stycket. Den som enligt första stycket skall medföra pass vid utresa ur riket är skyldig att på begäran visa upp sitt pass för polisman eller annan passkontrollant. Motsvarande skyldighet föreligger vid inresa från utomnordiskt land, om det svenska medborgarskapet inte styrks på annat sätt.

Föreslagen lydelse

2 §

Pass utfärdas av passmyndighet. Polisstyrelse är passmyndighet inom riket. Passmyndighet utom riket är beskickning, lönat konsulat samt sådan olönad konsul som utrikesdepartementet bestämmer.

5 §

Svensk medborgare får ej resa ut ur riket utan att medföra giltigt pass. Vad som har sagts nu gäller dock ej

1. på fartyg mönstrat sjöfolk under tjänstgöring ombord på fartyget eller fiskare under yrkesutövning,

2. medlem av besättning på luftfartyg under tjänstgöring ombord på luftfartyget, om han har luftfartscertifikat eller därmed jämförlig handling,

3. den som är medborgare även i annat land än Sverige och som medför av myndighet i det landet utfärdad legitimationshandling vilken gäller som pass,

4. den som reser till Danmark, Finland, Island eller Norge,

5. *passagerare på fartyg som efter utresan med återvändande tur anlöper svensk hamn, om passageraren enligt de villkor som gäller för resan inte tillåts stiga i land i främmande stat och medför särskilt passerkort för resan.*

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

31 §

Föreligger med hänsyn till allmän tjänst som passökanden innehar eller eljest särskilda skäl, får pass utfärdas av *chefen för* utrikesdepartementet. I fråga om sådant pass gäller ej 4, 6–16 och 18–30 §§.

Om återkallelse av pass som avses i första stycket beslutar *chefen för* utrikesdepartementet.

Föreligger med hänsyn till allmän tjänst som passökanden innehar eller eljest särskilda skäl, får pass utfärdas av utrikesdepartementet. I fråga om sådant pass gäller ej 4, 6–16 och 18–30 §§.

Om återkallelse av pass som avses i första stycket beslutar utrikesdepartementet.

32 §

Regeringen eller *chefen för* utrikesdepartementet får till förmån för passökande eller passinnehavare medge avvikelse från denna lag när det påkallas av särskilda förhållanden.

Regeringen eller utrikesdepartementet får till förmån för passökande eller passinnehavare medge avvikelse från denna lag när det påkallas av särskilda förhållanden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringsammanträde
1981-10-01

Närvarande: statsministern Fälldin, statsråden Ullsten, Wikström, Friggebo, Dahlgren, Åsling, Söder, Johansson, Wirtén, Andersson, Boo, Petri, Eliasson, Gustafsson, Elmstedt, Ahrland

Föredragande: statsrådet Petri

Proposition om ändring i passlagen (1978: 302)

1 Passkyldighet vid s. k. sjöturer

Enligt 5 § första stycket passlagen (1978: 302) får en svensk medborgare inte resa ut ur riket utan att medföra giltigt pass. Undantag gäller för 1) på fartyg mönstrat sjöfolk under tjänstgöring ombord på fartyget eller fiskare under yrkesutövning, 2) medlemmar av besättning på luftfartyg under tjänstgöring ombord på luftfartyget, om de har luftfartscertifikat eller därmed jämförlig handling, 3) personer som är medborgare även i annat land än Sverige och som medför av myndighet i det landet utfärdade legitimationshandlingar, vilka gäller som pass, och 4) personer som reser till Danmark, Finland, Island eller Norge. Dessa bestämmelser motsvarar i allt väsentligt vad som föreskrevs i 1 § i den tidigare gällande kungörelsen (1941:836) om skyldighet för svensk medborgare att vid utresa ur riket innehava giltigt pass (passkyldighetskungörelsen).

Det är inte straffbart att bryta mot passlagens bestämmelser om passkyldighet. Enligt 5 § andra stycket passlagen ankommer det emellertid på polisen att övervaka efterlevnaden av bestämmelserna i första stycket. Den som enligt första stycket skall medföra pass vid utresa ur riket är skyldig att på begäran visa upp sitt pass för polisman eller annan passkontrollant. Motsvarande skyldighet föreligger vid inresa från utomnordiskt land, om det svenska medborgarskapet inte styrks på annat sätt.

Vid tillämpningen av den tidigare passkyldighetskungörelsen ansågs hinder inte föreligga för s. k. sjötursresenärer att utan pass följa med ett svenskt fartyg utanför svenskt sjöterritorium under förutsättning att de inte tilläts landstiga i främmande stat. Sådana resor förekom exempelvis på

leden Malmö—Trelleborg—Travemünde. Rikspolisstyrelsen har dock meddelat vissa föreskrifter om resandekontrollen vid sådana färder.

Numera förekommer det att sjöturer från Sverige som lämnar svenskt sjöterritorium anordnas även med fartyg som är registrerade utomlands. Eftersom passkyldighet enligt 5 § passlagen har ansetts gälla för passagerare på sådana färder, har vissa praktiska svårigheter uppkommit.

Med anledning av skrivelser från polisstyrelsen i Trelleborgs polisdistrikt, Trelleborgs hamndirektion och TT-Saga-Line Aktiebolag i Malmö har rikspolisstyrelsen gjort framställning om medgivande från regeringens sida av att sjötursresor från Trelleborg får företas av svensk medborgare utan pass även på tysk färja under förutsättning att passageraren inte går i land i utländsk hamn. Ett sådant medgivande bör enligt styrelsen lämpligen förbindas med vissa villkor. En sjötursresenär bör sålunda genom rederiets försorg förses med passerkort. Före avresan från Trelleborg skall resenären visa upp sitt passerkort för en kontrollant och därvid styrka sitt svenska medborgarskap. Genom färjebefällets försorg övervakas att resenär, som saknar pass, inte landstiger i främmande stat. Sjötursresenär skall vid återkomsten till Trelleborg avlämna sitt passerkort till passkontrollen. Vid biljettförsäljningen och utställandet av passerkort skall sjötursresenär informeras om villkoren för passfriheten.

Själv finner jag det uppenbart att några sakliga skäl inte föreligger för att upprätthålla principen om passkyldighet vid sjöturer av här aktuellt slag. Det synes emellertid tveksamt om regeringen lagligen kan föreskriva något undantag från passlagens bestämmelser i detta hänseende. I stället torde ett generellt undantag av sådant slag få föreskrivas direkt i passlagen.

Detta kan lämpligen ske genom att 5 § första stycket passlagen kompletteras med en ny punkt 5 där det föreskrivs att undantag från passvånget gäller för passagerare på fartyg som efter utresan med återvändande tur anlöper svensk hamn om passageraren enligt de villkor som gäller för resan inte tillåts landstiga i främmande stat och medför särskilt passerkort för resan. Denna bestämmelse bör gälla för sjöturer både på svenska och utländska fartyg. Om riksdagen antar förslaget, är det min avsikt att föreslå regeringen att rikspolisstyrelsen i passförordningen (1979:664) bemyndigas att meddela de närmare föreskrifter om passerkort som behövs bl. a. av hänsyn till utlänningskontrollen.

2 Utrikesdepartementets handläggning av passärenden

Vissa beslut enligt passlagen ankommer på chefen för utrikesdepartementet. Denne skall sålunda enligt 2 § bestämma vilka olönade svenska konsulter som får utfärda pass. Föreligger med hänsyn till allmän tjänst som en passökande innehar eller annars särskilda skäl får enligt 31 § chefen för utrikesdepartementet även själv utfärda pass. Det är då också utrikesmi-

nistern som beslutar om återkallelse av passet. Slutligen får enligt 32 § utrikesministern – liksom regeringen – till förmån för passökande eller passinnehavare medge avvikelser från passlagen, när det påkallas av särskilda förhållanden.

De ärenden som det här gäller är sakligt sett endast i rena undantagsfall av den beskaffenheten att de bör avgöras av departementschefen. Genom förordningen (1980: 560) med instruktion för regeringskansliet, som trädde i kraft den 1 oktober 1980, samt förordningen (1980: 922) med instruktion för utrikesdepartementet, som trädde i kraft den 1 januari 1981, har numera möjlighet öppnats att i ärenden som anses böra avgöras på departementsnivå regelmässigt förlägga prövningen till departementet som sådant. En lösning av detta slag innebär otvivelaktigt fördelar i fråga om passärendena. Efter samråd med chefen för utrikesdepartementet förordar jag därför att 2, 31 och 32 §§ passlagen ändras på det sättet att utrikesdepartementet får behörighet att besluta i de här aktuella ärendena. Enligt 22 § i departementets instruktion får då departementschefen överlåta beslutanderätten på en tjänsteman i departementet. Detta har beträffande de nuvarande departementsärendena skett genom att det i 39 § utrikesdepartementets arbetsordning föreskrivs att chefstjänsteman eller, om denne medger det, chefen för en arbetsenhet på departementets vägnar får avgöra ärenden i vilka departementet beslutar om inte annat följer av förordningen (1980: 922) med instruktion för utrikesdepartementet. Chefen för en arbetsenhet får med chefstjänstemans samtycke delegera sin beslutanderätt på departementets vägnar till en annan tjänsteman inom enheten.

3 Hemställan

I betraktande av de aktuella ändringarnas begränsade karaktär får det anses uppenbart att lagrådets hörande i ärendet skulle sakna betydelse.

Med hänvisning till vad jag har anfört nu hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att antaga ett inom justitiedepartementet upprättat förslag till ändring i passlagen (1978: 302).

4 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå regeringen att antaga det förslag som föredraganden har lagt fram.